

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vineri'a. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: câte 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 6 Maiu v. 1877.

Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Testamentul lui Ioanne Popp Maior.

(Fine.)

II. La fondulu de 500 fior. v. a. pentru profesorii romani dela scóla din Reginu.

1. Capitalulu de cinci sute fior. v. a. se va depune la venerabilulu capítlu din Blasiu spre fructificare, pana candu va cresce la sum'a de una mia fior. val. austr.

2. Din interusuriulu capitalulu de una mia fior. v. a. se voru scóte 4% si se voru dá celui mai bine meritatu profesoru de scóla romana din Reginu cá dotatiune seau premiú, ér restulu de celu puçinu 1% se va adauge la capitalu.

3. Candu se va spori capitalulu cu alta mia, atunci se va impartasí si urmatoriulu profesoru bine meritatu cu dotatiune, si asia se va continuá mai de parte, pana candu celu mai bine meritatu va poté fi dotatu cu 100, urmatoriulu cu 50, si ceialalti cu câte 25 fior. v. a. anuatimu, — apoi se voru poté duplicá sumele, si candu se voru completá, atunci nu se va mai adauge nemicu din interusuriu la capitalu.

4. Atátu manipularea fondului, cátu si conferirea premiilor o concredu venerabilulu capítlu din Blasiu; éra in casu candu intre profesori s'ar aflá vreunulu de religiunea gr.-or., atunci va fi a se manipulá in contielegere cu venerabilulu consistoriu archidiecesanu scolare din Sábiiu, remanendu fondulu nemestecatu cu alte fonduri si portandu pe veci numele meu; — in fine rogu pre venerab. capítlu din Blasiu si eventualmente din Sábiiu se binevoiesca a primí si a cultivá aceste gráne asia, incátu inmultiendu-se, se póta indemná si remunerá pre profesorii romani, acei apostoli ai natiunei!

III. La fondulu de 500 fior. v. a. pentru doctentii romani de ambe confessiuni din giurulu Reginului.

§. 13. Cá parte intregitóre a fondului pentru profesori mai legatuiescu sum'a de 500 fior. v. a. in punctulu 3 alu §-lui 6 din acestu Testamentu pentru acei doctenti de ambele confessiuni din tractulu Reginului si Turdei superióre, cari nu voru privi po-

stulu acelu de mare insemnatare de unu simplu „cástigu de pane,“ ei-si voru dá tóta silinti'a spre plantarea culturai in animele prunciloru si tinerimeii romane, si respective spre punerea fundamentulu la maretulu templu alu museloru.

Conditiiuni:

1. Capitalulu de 500 fior. v. a. se va depune la venerab. capítlu din Blasiu spre fructificare, pana candu prin adaugerea interusuriulu la fiacare diumetate de anu va cresce la sum'a de dóue mii fior. v. a.

2. Din interusuriulu capitalulu de 2000 fi. v. a. se voru impartí dóue premie à 40 fi. v. a. — si anume: unulu la celu mai bine meritatu doctente gr.-cat. din tractulu Reginului, éra celalaltu la celu mai bravu doctente gr.-or. din tractulu Turdei superióre in fiacare anu.

3. Restulu de interusuriu se va adauge la capitalu, pana candu se va spori alta mia fi. v. a., si atunci se voru duplicá premiele si premiantii, si acést'a se va continuá pana atunci, pana candu va ajunge numerulu premiiloru patrudieci, dintre cari voru fi diumetate pentru gr.-cat. si diumetate pentru gr.-or.; de acolo inainte se va incepe sporirea sumei premiiloru pentru cei mai bine meritati doctenti astfelu: cá diece premie se fia de câte 100 fi. v. a., diece decâte 75 fl., diece decâte 50 fl. si diece decâte 25 fl. — candu capitalulu va avé se fia crescutu la sum'a de cincidieci mii fl. v. a. si din interusuriu, calculatu à 5%, se voru poté impartí premiele in sum'a totala de 2450 fl., éra restulu de cincidieci fl. va servi spre acoperirea cadintieloru erariale dupa capitalu.

4. Cá atátu venitele, cátu si esistinti'a acestui fondu se fia mai bine asecurata, va fi a se cumperá cu sum'a ajunsu la cinci dieci mii fior. v. a. unu bunu nemiscatoriulu, care seau se va manipulá prin regia propria, seau se va esarendá.

5. Manipularea acestui fondu va binevoí vener. capítlu din Blasiu a o duce in buna contielegere cu celu din Sábiiu, si atátu despre starea activa, cátu si erogarea premiiloru a duce ratiociniu, care cu finea fiacarui anu va fi a se publicá in diariiele romane.

6. Premiele se voru conferi pe calea concursuala prin o comisiune mixta de 7 membrii din senatorii scolari tractuali, din ambele tracte câte trei, éra membrulu alu 7-le in anulu primu protopulu gr.-cat., éra in alu doilea celu gr.-or. si asia se voru schimbá din anu in anu.

7. Cu premie se voru impartasí numai acei petenti, cari voru documentá, ca suntu pedagogi absoluti, si ca in propunere, tractare façia cu invetiaceii si desceptarea simtiului nationalu posedu metoda buna, esamenele voru dovedi progresu bunu si voru avé portare morala exemplara; — tóte acestea in-susíri voru fi a se documentá prin atestate dela comitetele scolarie, provediute cu vidimarea inspectorului scolaru tractualu si a inspectorului supremu.

8. Fondulu acest'a va portá numele meu; deci cá fundatore poftescu si rogu pre venerabilele capitule si pre toti aceia, cari voru avé oresi care chiamare façia cu acestu fondu, se binevoiesca a se interesá de buna-starea si prosperarea fondului, de nemodificat'a sustinere si implinire a conditioniloru statorite, si enunciezu blastému asupra tuturoru acelora, cari aru causá prin nepasare seau din reutate ceva dauna seau chiar aru periclitá acestu fondu.

IV. La fondulu de 500 fior. v. a. pentru preotii romani de ambe confessiuni din giurulu Reginului.

Literele fundatiunale la acésta fundatiune suntu analóge cu cele precedente.

„Petentii voru avé a documentá prin atestatu dela comitetulu parochialu: portare morala exemplara, inmultirea si ingrigirea averiloru besericesci si scolarie, tienera in buna ordine a scólei si invetiammentului si prin acésta: progresarea evlaviei si culturei poporului; preferintia voru avé aceia, cari voru edificá scóla seau beserica din materialu solidu, si intre cei mai bine meritati voru avé preferintia aceia, cari voru avé mai puçine venite din parochia, seau voru avé familia numerósa. De sine se intielege, cumu ca si acestu fondu va portá numele meu.“

V. La fondulu de 500 fior. v. a. pentru parochulu gr.-cat. si event. gr.-or. din Reginulu sasescu.

1. Capitalulu de 500 fior. v. a. se va depune la vener. capitlu din Blasiu spre fructificare, pana candu va cresce la sum'a de 1000 fl. v. a.

2. Din interusuriulu acestui capitalu si anume: din 4% se va dá parochulu romanu gr.-cat dotatiune spre imbunatatirea veniteloru sale, éra restulu, carele va fi celu puçinu 1%, se va adauge la capitalu spre continuarea sporirei aceluia pana la alta miiá fior., candu apoi se voru dá si dela aceia 4%, remanendu restulu spre sporirea capitalului, si acést'a se va continuá pana atunci, pana candu capitalulu va cresce la sum'a de diece mii fior. v. a. si prin urmare parochulu va avé dotatiune de 500 fl. anuatimu.

C. In acelu casu, candu in Reginu s'ar infintia si o parochia gr.-or., ceea ce e verosimile, atunci do-

tatiunea se va impar in dóue parti egale între ambii parochi, si — cá dotatiunea ambiloru se ajunga cu tempu la sum'a de câte 500 fl. — se va continuá sporirea capitalulu acestui fondu pana la sum'a de dóue dieci mii fl. v. a.

Protopopulu actualu Crisanu si fiulu seu capelanulu suntu eschisi dela dotatiune.

Acelu parochu, in contra caruia se va plange cineva dintre poporeni seau óri si cine pentru neimplinirea chiamarei sale, pentru órescarele abusu cu puterea oficiului seu, seau vre o transgressiune seau crima si in urm'a cercetarei se va aflá de vinovatu, desí nu se va lipsi de oficiu, totusi va fi lipsitu, respective eschisu pentru totudeuma dela tragerea dotatiunei din acestu fondu.

Atát'a din literéle fundatiunale, dupa cari:

Sub M se facu dispusetiuni cu privire la sumele nesigure pentru casulu, candu ele totusi s'aru poté incassá cumu-va. Atunci 5 parti se voru dá rudeniloru, ér a sies'a parte se va adauge la fondulu de stipendie.

Sub N: „Donatiuni separate“ si anume 4:

In favórea portiunei canonice a parochulu gr.-cat. din Reginulu magiaru: o casa pretiuita minimo 120 fl.

In favórea besericei gr.-cat. din Logigu (comit. Clusiu): o padure din otarulu acelei comune, de 2 jg. 1000⁰ □, pretiuita minimo 500 fl., din venitele careia, capitalisandu-se, cu tempu se se póta edificá in acea comuna o beserica romana din materialu solidu.

In favórea scólei romane din Logigu: 6 jug, 690⁰ □ locu aratoriu si 144⁰ □ locu de cositu, pretiuite minimo 300 fl. Donatiunea acést'a se va adauge langa cele 20 jugere donate scólei de baronulu Paulu Bornemissa totu prin intrevenirea repausatului, ér venitele se voru poté dá numai acelu invetiatoriu, carele va fi pedagogu absolutu, la din contra se voru capitalisá pana candu capitalulu va cresce la sum'a, cá din interesele sale se se póta completá léfa unui invetiatoriu absolutu de pedagogia.

In favórea stranepotului de sora, Michaiu Rosc'a: o casa in Reginu, pretiuita 2000 fl.

Sub O: „Deslusíre“ in privintia bunului br. Carolu Bornemissa, la care repausatulu avuse dreptulu de usufructu numai pana la móрте.

Sub P: „S u v e n i r i“, ce repausatulu face unora din consangeni, daruindu-le ánele, orológie, portrete etc.

Sub R: „Dispusetiuni generale“ façia de testamentu, eredele universalu, cadintiele erariale, fondulu rudeniloru si façia cu publiculu romanu presentu si viitoriu.

Sub S: „Esecutorii testamentului“ suntu: primariulu magistratulu din Reginu, cá presiedinte, comitetulu „Assoçiatiei transilvane“ de impreuna cu capitulu gr. cat. din Blasiu prin membri delegati, si in fine rudele Nicolau Siandoru si Georgiu Filipu.

Sub T: „Conclusu“, sub care se descrie form'a esterna a testamentului, dupa carea urm'ea subscrierea testatorului si a 7 martori.

Acest'a este testamentulu decedatului Ioane Popp Maior, pre care l'am reprodusu in punctele sale principale, fiindu ca este pusu sub priveghiarea natiunei.

Se multiamimu lui D-dieu, ca amu ajunsu a vedé totu mai multu sporindu-se numerulu acelora, cari morindu 'si aducu aminte de natiunea, din sinulu careia au esitu. Ér repausatului se-i d'icemu: Fia-i tierin'a usióra, precumu memori'a i va fi in veci binecventata!

„Antai'a carte de lectura si invetiatura pentru scólele poporale romane de I. Popescu“.

(Editiunea a treia. Sâbiu 1875.)

Cunóscemu mai de aprópe cartic'a de susu numai din Maiu 1876, candu ea a fostu introdusa si in scólele nóstre. Atunci studiandu-o cu scopu de a ne urdi unu planu pentru tractarea ei in scóla, ni-amu propusu a-i face recenziunea intr'o fóia scolastica; inse impregiurari independente dela vóiá nóstra, si in prim'a linia multele ocupatiuni, ce le avuramu cá invetiatori noi la scóla, la carea furamu denumiti, au amanatu realizarea propusului nostru de pe o di pe alta si pana in momentul de faciá. Nici ca avemu cauza a regretá întârdiarea urmata, de óra ce astadi potemu vorbi pe bas'a esperintieloru facute cu cartea d-lui Popescu si in prax'a scolaria. Liberi de ori ce preocupatiuni personale, declarámu din capulu locului, cá publicandu recenziunea urmatoria nu avemu nici unu cugetu rezervatu, nici nu urmarimu altu scopu de cátu acela, care-lu urmaresce ori ce recenziune sincera si obiectiva, scopulu adeca de a relevá neajunsurile observate, pentru cá se se póta emendá.

Cartea d-lui Popescu e de 80 pagine si se compune din urmatóriele 6 sectiuni:

- I. „Deprinderi pregatitórie la scrisu“.
  - II. „Cuvinte (normale), in cari suntu reprezentate sonurile primitive ale limbei romane“.
  - III. „Deprinderi, cari infaçisiéza sonurile derivate ale limbei romane“.
  - IV. „Lectiuni, a caroru cuprinsu e destinat de a clarificá cunoscintiele elementarie, ce le au elevii de mai inainte si de a adauge la acele cunoscintie altele nóue, cari se formeze o basa pentru intregu invetiamentulu ulterioru“.
  - V. „Literale cirilice si dóue lectiuni pentru deprindere in cetire si cu aceste litere“.
  - VI. „Esemple de deprinderi in computu“.
- Asia le descrie insusi d-lu autoru in „Manuducerea“ compusa de elu la aplicarea Abcdariului seu. Se vorbimu acumu de fiacare sectiune in specia.
- I. Pregatirile la scrisu ocupa 4 pagine. Pe pagin'a antáia suntu linie drepte (d-lu autoru le d'ice „óble“), paralele, verticale si orizontale, subtiri

si gróse, si combinatiuni din liniile acestea; pe pagin'a adóu'a suntu linie drepte „plecate“ si érași combinatiuni din liniile acestea; pe pagin'a a treia se afla linie strambe (arcuri, semi-cercuri, cercuri, ovale etc.); pe a patr'a urm'ea tóte literele mici mai antáiu in róndu geneticu, fora liniatura si litera de litera, apoi literele legate tóte deolalta si in liniatura (dóue síre).

Aici ne permitemu a observá urmatóriele:

1. Déca d-lu autoru a crediutu a nu lasá pregatirile la scrisu in grigi'a invetiatoriloru, apoi incai se fi inceputu cu punctele, pentru ca acestea suntu mai lesne de desemnatu, si primulú succesu insufla inceputoriloru curagiu.

2. Intre combinatiunile de linie se afla unele, cari nu sémena nici cu unu obiectu cunoscutu copiiloru, încátu nici nume nu li-se póte dá. Intre altele ne provocamu la **W K N**. Cele dóue din urma aru semená: un'a cu K ungurescu, de care nu avemu lipsa, ceealalta cu N.; inse in stadiulu acest'a nu-se póte spune inceputoriloru, ca cutare figura infaçisiéza o litera, prin urmare ea remane unu semnu fora obiectu, é decopiarea ei unu — mecanismu mortu. Ne mirámu, cumu d-lu Popescu, autoru alu unui compendiu de pedagogia, a potutu calcá in acestu modu principiulu pedagogicu: „Dela obiectu la semnu!“ Acestu principiu este de atât'a importantia, încátu pedagogii moderni chiar si elementele literelor inea le asémena cu obiecte concrete, cu verigi, laçiuri, cárlige etc.

3. Acestu principiu inse d-lu Popescu 'lu calca si mai tare pe pagin'a a patr'a, pe carea, cumu amintirámu deja, d-sa aduce tóte literele alfabetului micu. Védiendu tóte literile reproduse la loculú acest'a si cetindu apoi in „Manuducere“: „Ocupandu inse pre elevi cu desemnarea literelor, aici inca nu le spunemu nici sonulu nici numele literelor, ci i punemu se le desemne, **fora se scie ce insemnéza**,“ — marturisímu dreptu, ca amu inlemnitu. Dara acést'a, d-le Popescu, nu insemnéza a instruí, ci a dresá! Metodulu acest'a este mai reu chiar si decâtu metodulu celu vechiu; pentru ca atunci aratandu copilului literele, i spuneamu totu odata si numele lor, prin acést'a fiacare litera deveniá — cá se d'icemu asia — o individualitate propria, unu lucru cu nume; acumu inse, dupa d-lu Popescu, copii desémna literele, „fora se scia ce insemnéza“. Pedagogi'a moderna inse cere, cá copii nimicu se nu invetie seau deprindia, ce nu au intielesu incai pe diumetate, é cu privire la litere, cá indatá ce copii sciu scrie si numai dóue litere, se se compuna din ele numai decâtu cuvinte cu intielesu, cá astfelu copii se védia, de ce suntu bune literele.

4. Nu intielegemu, pentru ce d-lu Popescu, reprodúcundu in cele dóue síre din urma literile in legatura, pre g si z le-a trecut cu vederea, é pre b si h le-a scrisu cáte de dóue ori.

II. Cuvinte normale d-lu Popescu are urmatóriile 20: ac, sac, cal, car, mac, melc, om, foc, urs, ham, nas, cort, pat, spic, pod, gard, jug, zale, bute, vultur, — din cari desvólta urmatóriile „sonuri primitive“: a, c, s, l, r, m, e, o, f, u, h, n, t, p, i, d, g, j, z, b, v. Fia care exercitiu aduce de sem nulu obiectului, numele obiectului scrisu si tiparitu, si sunetulu seu liter'a, ce este a se desvólta din cuvintulu respectivu. Precumu se vede, d-lu Popescu a urmatu aici metódu verbalu seu analiticu,* la aplicarea caruia dupa marturisirea tuturor pedagogilor se ceru invetiatori unulu cá unulu calificati, altmintrea degeneréza in mecanismu, pre candu metódu sinteticu este cu multu mai usioru si pentru scolari, si pentru invetiatori. Inse asupra acestui punctu nu voimu a disputá cu d-lu autoru, observarile nóstre se reducu la alte momente, si adeca:

1. D-lu Popescu desvólta din cuvinte normale numai „sonurile primitive“; incátu inse pentru „sonurile derivate“: i, ũ (?), é, ó, ä (ë), â, î, ce, ge, di (đ) si (š), ti, (t), tractate in sectiunea a III-a, elu adópta procedur'a usuata in Abcdariile compuse dupa principiulu sinteticu. Nu intielegemu, pentru ce d-lu Popescu urméza acést'a procedura ernafróditá, cáci principiulu cuvintelor normale se póte aplicá totu asia de bine la „sonurile derivate“, cá si la „sonurile primitive“, prin urmare este o inconsecintia a-lu aplicá la unele, éra la altele nu, seu adeca a se lapedá de elu in midiloculu lucrului. Chiar intru aceea stá principiulu „metódu verbalu“: de a infaçisia si de prinde la cuvinte normale **tóte formele** de vorbe, silabe si sunete, ce ocuru in limba. Asia facu d. e. Germanii, cari ei mai antáiu au nascocitu metódu verbalu, infaçisiandu adeca prin cuvinte normale nunumai sunetele primitive, ci si cele derivate, ba chiar si cele straine si tóte abaterile dela scrierea comuna, precumu: ö, ü, ä, äu, ei, eu, ce, ie, ah, th, nn, tt, tz, ck, ff, sz, x, ph, q — in cuvintele: Vögel, Rübe, Jäger, Mäuse, Schwein, Kreuz, Beere, Ziege, Hahn, Ruthe, Sonne, Kette, Katze, Schnecke, Löffel, Fasz, Axt, Elephant, Quirl (a se vedé: Fibel von Schlimbach). Totu asia se póte urmá si la noi si cauta se se urméze din partea aceleia, carele a adoptatu odata principiulu respectivu.

2. In cátu pentru ordinea exercitiilor din sectiunea acést'a, d-lu Popescu a ignoratu cu totulu principiile „dela usioru la greu, dela simplu la compusu“, si adeca atátu cu privire la „sonuri“, cátu si cu privire la litere si cetitu.

Cu privire la „sonuri“; pentru ca atunci ar fi trebuitu se desvólte mai antáiu vocalele si consonantele siueratórie si licuide, si nunai dupa aceea si pre cele mute, precandu d-lu Popescu indata dupa a desvólta pre c (= ca), sunetu decátu care mai greu de pronunçiatu nu este in totu alfabetulu.

Cu privire la litere; pentru ca d-lu Popescu incepe cu liter'a a, carea e compusa, si adeca din o (fora verigutia) si din i (fora punctu); desvólta apoi din a pe c si din c pe s, cari n'au nici o afinitate intre sine si suntu cele mai grele litere de scrisu intre tóte literele din alfabetulu latinu; dupa aceea se desvólta din s-l, din l-r, din o-f, din f-u, din u-h, din h-n, din n-t, din t-p, din p-i, din c-d, din d-g, din j-z, din z-b, din b-v, ordine, precumu se vede, cu totulu intórsa. Si bine se ne insemnamu: nici procedur'a acést'a a d-lui Popescu nu urméza din fiinti'a metódu verbalu, cáci limb'a nóstra permite a se alege cuvinte normale, cari se potu ordiná strictu dupa principiile metodice citate mai susu. Apoi se nu iutamu, ca avemu de a face cu inceputori, cari intempina mari greutatea chiar si la scrierea celei mai simple litere, precumu voru atestá acést'a, credemu, toti invetiatorii din clas'a elementaria.

Cu privire la cetitu, si aici mai multu decátu la sunete si litere. Analisandu adeca cele 20 cuvinte normale ale d-lui Popescu dupa numerulu sunetelor si alu silabeloru, va se dica dupa greutatea la cetitu, ele aru trebui se urméze asia:

A. Cuvinte de una silaba si adeca:

a) 2 cuvinte statatórie câte din dóue sunete, ambele cu vocal'a inainte: ac, om.

b) 10 cuvinte statatórie câte din 3 sunete si adeca 2 consonante cu vocal'a in midilocu: sac, cal, car, mac, foc, ham, nas, pat, pod, jug.

c) Unu cuventu totu din 3 sunete, inse ambe consonantele dupa vocala: urs.

d) 3 cuvinte statatorice câte din 4 sunete, si adeca cu un'a consonanta inainte si cu dóue dupa vocala: melc, cort, gard.

e) Unu cuventu totu din 4 sunete, inse cu 2 consonante inainte si cu un'a dupa vocala: spic.

B. Cuvinte de câte dóue silabe si adeca 3: zale, bute, vultur.

Asia aru trebui se urmeze in carte cuvintele aceste, considerandu-se greutatea lor de cetitu; in fapta inse ele nu urméza asia. D-lu Popescu incepe cu unu cuventu de categori'a A-a; dupa elu inse nu urméza cuventulu analogu „om“, ci 4 cuvinte de categori'a A-b, apoi unulu de categori'a A-d, acumu éra si unulu de categori'a A-a, dupa elu unulu de categori'a A-b, apoi unulu de categori'a A-c, apoi éra si dóue de categori'a A-b, dupa ele unulu de categori'a A-d si asia mai departe, fora ordine si fora planu.

Dar inca si mai multu se vede ignoratu principiulu „dela usioru la greu“ in exercitiile pentru cetitu, cari dela pag. 8 inainte se adaugu dupa cuvintele normale de pe fiacare pagina. Asia d. e. indata pe pagin'a adóua a sectiunei II, dupa cuvintele normale: „ac, sac, cal, car“ se afla sub numerulu 5 urmatoriulu exercitiu: „rac rar sar las lac cale case crac. Aici d-lu autoru compune 3 cuvinte cu consonante duple, fora a fi pregatitu form'a acést'a in cuvintele normale precedente; cáci primul cuventu

*) A se vedé: „Scriptolegi'a de B. Petri“, pag. 8—34.

normalu de form'a acést'a (mele) vine numai pe façiá urmatória in rondulu alu doile. Atari anticipatiuni inse nu suntu permise; de altmintrea si celelalte cuvinte in stadiulu acest'a suntu prea grele de cetitu. Se fi vediutu pre bietii micuti, cumu se trudiâu a ceti cuvintele acestea. Cugetai ca suntu totu atátia Tigani, de óra ce dupa nici o consonanta nu se aude í asia de tare, cá dupa e. Se vede, ca d-lu Popescu nu a invetiatu in viét'ia sa copii mici a ceti, altmintrea ar scí, ca ei intempina destule greutati avendu a ceti chiar si numai cuvinte de dóue sunete. Si cuvinte de aceseta suntu destule in limb'a nóstra, totu atátu de escelente cu privire la desemnarea, cátu si la scrierea si cetirea lor. Asia d. e. déca d-lu Popescu incepea — si din alu seu punctu de vedere ar fi potutu se încépa — cu: ic, ou, ac etc., si-ar fi deschisu calea la unu numeru frumusielu de cuvinte compuse numai câte din 2 sunete, si procesulu ar fi fostu mai gradatu. D-lu Popescu ne va díce, póte, ca a inceputu cu cuvintulu „ac“, pentru ca este mai cunoscutu. La acésta respundemu: antái u, ca postulatu acest'a nu este imperativu; adó u'a, ca si „aculu“ d-lui Popescu póte fi confundatu cu alte obiecte, cumu suntemu in stare a probá acést'a cu unu casu din propri'a nóstra esperintia. Acést'a inse ne face a trece la altu punctu si a vorbí:

3. Despre tipurile din sectiunea II.

A culu este implantatu cu vérfulu într'o „perinutia de cusutu“, sciti cá pe la cetate, ér din urechia atérna unu firu de aça, ceva mai scurtu decâtu aculu. Copii dela cetate voru gáci póte indata, ca tipulu infaçisiéza unu acu; inse copii dela sate — se ve spunemu, ce amu patítu cu ai nostri! Aratandu-le tipulu si intrebandu-i ce este, unulu respunse indata: „Strón-gulu taurului.“ Frapati de acestu respunsu ne-asteptatu, amu cercetatu dupa cauza, si éca am aflatu, ca intre copii este unu jocu, numita: „de a taurulu“, la care intrebuintiéza o bâta, implantata cu unu capetu într'unu musinoiu, ér la celalaltu capetu portandu unu stréngu seu o fune, — intogmai cá aculu d lui Popescu. Cam asia o patírámu si cu tipulu de langa caru. Copii dísera, ca e „caruti“, ér candu li spuseramu, ca este unu „caru“, ei sucira din capu si pareca se légana pe buzele lor unu energicu „minti“; càci — demonstrara ei — „carulu n'are siregla etc. Asia suntu vederile copiiloru dela sate.

Maculu inca nu prea sémena cu originalulu seu; afara de acést'a tractarea sa cade tómn'a, candu nu-se póte aratá „in natura“.

Ursulu e desemnatu standu in dóue petióre, cu fieru la gura si cu bâta dupa capu; acésta conceptiune póte induce pre copii in eróre, crediendu ca ursulu este unu animalu domesticu si pururea jóca cu bâta dupa capu. Corectu erá a desemná pre ursu „dupa natura“, nu dupa — caricatura. Ursulu mai conturba si planulu de invetiamentu, introducându-se pe atunci;

pe candu abia amu inceputu a ne ocupá de animalele domestice.

Desemnulu nasului inca nu e suficientu.

La gardu nuielele nu suntu impletite si stau tóte de o parte.

4. Numai decâtu dupa cuvintele normale urméza pe pagin'a 18, langa literile mici, tóte literile mari — scrise, si inca in síru alfabeticu si fora nici unu exercitiu pentru cetire, ceea ce in totu casulu insemnéza a impune o sarcina prea mare copiiloru inceputori, mai cu séma, déca literile mai suntu si in-florilate, cumu este d. e. A, F, etc.

Indata pe pagin'a urmatória (19) urméza literile mari tiparite, érasu in síru alfabeticu. Sub acestea se afla si unu exercitiu micu, compusu din substantive, câte unulu singuru pentru fiacare litera, si cari, desi suntu nume comune si despartite numai prin come, totusi suntu scrise cu litera capitala, d. e. Arcu, Bute, Carne etc. ceea ce este o mare eróre, càci prin acést'a se imprima in spiritulu micutiloru fora nici o cauza forme false. Pentru ce nu s'au folositu nume proprie?

5. La paginile 14 si 17 se afla dóue exercitii pentru cetitu, compuse din díceri seu propusetiuni intregi, cari inse tóte suntu despartite prin pause (—). Nu intielegemu, pentru ce d-lu autoru a incungiuratu punctulu, pre care copii lu cunoscú deja dela cuvintulu normalu „spicu.“ In celelalte exercitii din sectiunea acést'a cuvintele nu suntu despartite prin nici unu semnu, asemenea nici literile din alfabetulu scrisu (18), pre candu literile din alfabetulu tiparitu (pag. 19) tóte suntu separate prin come, — inconsecintie, pre cari inca nu ni-le potemu esplicá.

III. „Deprinderi, cari infaçisiéza sonurile derivate.“ Relativu la acésta sectiune amu dísu mai susu, ca d-lu autoru trebuiá se tracteze si sunetele derivate dupa principiulu deja adoptatu de elu, adeca cu ajutoriulu cuvintelor normale. Alte observatiuni, ce mai avem a face aici, suntu:

1. Erá mai bine, cá vocalele derivate se se fi marcátu prin unu semnu óre care. Nu este adeca de ajunsu, a scrie in fruntea exercitiului: u cu sonu de jumetate“, si apoi a nu aratá, cari u suntu acia. Scolariulu inceputoriu are destulu cu greutatile cetitului si nu póte reflectá si la regule gramaticale.

2. La pag. 26 se díce: „Omulu are la amendóa manile diece degete, la pecióre éra diece, va se díca preste totu elu are dóadieci de degete.“ La pag. 30 arata numerii numai pana la 10; ér „esemplele pentru deprinderi in computu“ dela finea cartiei inca nu esu din ciclulu numeriloru dela 1—10. Cumu impaca d-lu Popescu contradícerile acestea?

3. Citatulu de susu ni dà ansa a face indata aici unele reflexiuni si asupra ortografiei d-lui Popescu. D-sa scrie odata „dóa“, altadata „dóua“ mani. Gramatic'a vorbesce in privinti'a acést'a precisu; ea díce: Candu numeralulu acést'a se concórda cu unu

substantivul feminin, se scrie „dóue“, concordat înse cu unu neutru — „dóua.“ D-sa mai scrie: „inveti“ si „invatia“, feție“ si „fația“, si apoi éراسي „resfatia“, imperativulu „sa“ cá si posesivulu „sa“, conjunctiunea „insa“, cá pronumele „insa“, apoi: „anca“ „dicendu“ etc.

Nu întielegemu, pentru ce la faci'a 30 se face conspectulu „semneloru ce se punu d'asupra literelu si pre langa litere“, si a semneloru pentru interpunctiune. Noi tienemu si in privinti'a acést'a — si cu deosebire in stadiulu acést'a — la principiulu: „Nu teoretice, ci practice!“ Unele din semne s'au folositu si pana aici, si unde s'au folositu, acolo s'au si esplicatu. Altele nu s'au întrebuintiatu mai înainte; pentru acestea — ce ajuta enumerarea loru séca?

IV. Partea acést'a este cea mai principala; ea se compune din 59 bucáti de lectura, între ele 20 poesióre si gácituri, cari tóte ocupa 44 pagine.

Asupra acestei parti ne vomu permite numai dóue reflexiuni:

1. Mai tóte bucatile prosaice suntu descrieri, pre candu enaratiunile si istoriórele morale lipsescu aprópe cu deseversóre, chiar si poesiile au mai preste totu unu caracteru descriptivu, cá se nu dícemu prosaicu, si numai puține suntu de caracteru narativu, epicu, poeticu. Natur'a copiiloru inse cere chiar din contra.

2. Vre-o cáti-va reprezentanti cardinali dintre productele naturale, cu deosebire dintre animale si plante aru fi trebuitu descriși dupa unu planu firescu si bine precisatu, cá se servésca de modelu pentru descrierea altora la invetiamentulu intuitivu si de basa la ocupatiunile stilistice ulterióre.

Totu asia se se fi urnatu si cu vre-o cáte-va producte artificiale.

Partea a V-a si a VI-a suntu de mai puțina importantia.

Adjustarea cartii este cátu se póte de buna; tipariulu curatu, charti'a tare, — pretiulu moderatu.

Terminandu, repetímu ceea ce amu dísu la începutu, ca adeca scopulu nu ni-a fostu si nu ni este, decátu a contribui si noi in mesur'a prea modesteloru nóstre poteri, pentru cá cartea, ce se pune pentru prim'a data in man'a micútiloru scolari, se fia cátu se póte de corespundietória. Vomu fi prea fericiti, decumu-va modestele nóstre reflexiuni voru fi apreciate seau incaj voru dá ansa la o discussiune obiectiva. In totu casulu inse noi ni-amu facutu detorinti'a. Amu dísu!

* * * * 16 Martisioru 1877.

Doi invetiatori dela scótele granitieresci din fostulu regimentu romanu I.

Biografie istorice.

Mircea Liu celu betranu.

(Dupa Bolintinianu, Rusu si Laurianu.)
(Fine.)

7. Trecura 2 ani dela batali'a din „Campulu mierleloru“. Baiazetu, desí doriá din tóta anim'a se-si

resbune cumplitu asupra lui Mircea pentru ajutoriulu datu crestineloru in acésta batalia, totu-si fiindu retienutu a portá resbele in alte parti, nu potú a-si saturá setea de resbunare. Abia in anulu 1398 se puse in fruntea unei armate mari, trecú Dunarea si inaintá pana la Rovine, unde se asiediá cu armat'a. De aici cetele de Turci se reversau prin satele vecine cá unu cârdu de locuste flamande, cá se prade; inse n'aveau ce pradá. Locuitorii, „micu si mare, teneru si betranu“, se retrasera la munti, ducându cu sène totu ce aveau: bucate, vite; ér' ce nu potura duce, dederu prada focului. Intregu siesulu celu frumosu alu Romaniei infaçiosia unu desiertu infioratoriu. Armat'a turcésca ajunsé in cea mai mare strimtóre, lipsita fiindu de provisiu si neavendu de unde si-le câstigá. Ba chiaru nici apa nu aveau, cáci locuitorii in retragerea loru astupara tóte fontánele. Cá se-si potolésca torturatóri'a sete, trebuiau se alerge la riuri; inse riurile curgeau printre munti si paduri, si vai de acelu Turcu, ce ar' fi cutezatu a se apropiá de munti! Unulu cá acela devenia indata prada mortii; cáci Romanii se lasau asupra loru si-i macelau cumplitu. Astfelu Turcii nu mai cutesau se parasésca desiertulu, ce-lu infaçiosia tienutulu din giurulu Rovinei. Mircea cu armat'a sa de Romani inca nu le dá de locu repausu. De cáte ori i-se dá ocaziune binevenita, atacá pre Turci, causandule multe rele si rapindu-le si puținele provisiu. Armat'a turcésca, cuprinsa de frie'a, ce-i insuffá trist'a positiune, in care se aflá, începú se murmure. Baiazetu, temendu-se de-o rescóla, dede ordinu se se retraga catra Dunare. Retragerea fu rapede si fora ordine, incátu mai semená a fuga, de cátu a retragere.

Armat'a romana esi atunci din munti, se aduná la unu locu si in frunte cu bravulu seu siefu Mircea celu betranu urmarí pre Turci, si candu acestia sosira la Dunare si voira sa tréca pre la Silistri'a, Romanii i lovira cu atáta taria si iutiála, in cátu tóta armat'a cea mare turcésca veni in cea mai mare disordine si confusiune. Nime nu mai scia, ce se faca, de ce se se apuce. Toti stá cá inmarmuriti, asteptandu-si perirea sigura. Baiazetu si-aru fi pierdutu intrég'a armata, de cumu-va nóptea nu-i venia in ajutoriu; inse in întunerecu, Romanii nu potura se-i mai atace, si Turcii trecura tóta nóptea preste Dunare, lasandu tóte provisiile, vitele, armele, munitiunea de resbelu in man'a Romaniloru. Totu campulu de resbelu in întindere de mai multe mile erá plinu de morti, cai, arme s. a. — A dóu'a dí Mircea trecú Dunarea dupa Turci, atacandu-i neincetatu, pradandu si ardiendu satele si totu ce intalniá pana la Adrianopole. Baiazetu, de acarui singuru nume tremurá întregu resaritulu, din aintea caruia fugise Sigismundu si alti multi eroi, acuma fugia singuru din aintea lui Mircea!

Vedi asia sciau atunci Romanii se-si apere patri'a, cas'a si mosi'a, limb'a si religiunea, si cu ele nationalitatea! Asia se sciau bate stramosii nostrii! . . Europ'a întrega admirá atunci curagiulu si bravur'a Romanului!

Numele „Mircea“ si „Romanu“ deveni cunoscutu si laudatu de toti crestinii.

8. Inse Mircea sciù manui nu numai sabi'a, ci si pën'a; elu nu si-a câstigatu renume numai prin victoriele sale, ci si prin intieleptiunea si judecat'a sa cea sanetösa, care-i ajutã se vëda departe, departe in viitoriu nestrabatutu. Elu, dupa cumu se vede mai din tôte actele sale de statu internationale, a fostu unulu din cei mai mari politici si destri diplomati ai tempului seu. Cunoșcea de-aprópe pre toti vecinii sei; le sciã slabitiunile si ambitiunile. Cu unu cuventu, prin o privire limpede in viitoriu elu vediù, ca dintre toti inimicii tierעי si natiunei sale cei mai puçinu periculosi suntu Turcii. De acea desì invingatoriu, Mircea — sciindu cã Ungurii suntu desbinati intre sène prin lupte si certe interne, afara de acea cunoscându visulu loru de-a supune tiér'a romanésca, vediendu ca Polonii inca nu suntu mai buni decâtu Ungurii — tramise o deputatiune la Baiazetu se puna pace si se inchine tiér'a Turciloru. Baiazetu aducându-si aminte de Rovine, primì cu bucuria urmatóriele conditiuni de capitulatiune seau supunere: „Tiér'a se-si pastreze autonomiã si se se guverne dupa legile si datinele ei. Domnulu tierעי se se aléga, cã si mai inainte, de metropolitu si boeri; elu se aiba dreptu a face resbelu si incheiã pace cu poterile straine; inse pentru protectiunea data, tiér'a va platì Turciloru 6000 aspri pre anu“. Acestu actu s'a incheiatu la anul 1398 (dupa alti la 1391). Precandu tóta Europ'a tremurã din aintea Turciloru, Mircea stórse dela ei drepturi deosebite, la cari cu mandria se provóca pana in diu'a de astadi.

Totu pre tempulu acest'a concepù Mircea si maretulu planu, de a unì Moldov'a cu tiér'a romanésca si a formá unu statu mai puternicu, mai in stare de a se opune inimiciloru esterni si interni; inse trebui se mai tréca inca vre-o 400 si atátia ani, pana se realisã acestu visu maretu, la care aspirara toti Dòmni mari si de anima ai Moldo-Romaniei. Numai preste 400 ani provedinti'a a permisu, cã aceste tierעי se dëe „mana cu mana“ si se ajunga unde le vedemu astadi.

In anul 1402 cumplitulu Baiazetu cadiù in mânele lui Tamerlanu, chanulu Tatariloru, cari 'lu taiara impreuna cu pre fiulu seu Mustaf'a. Acum'a a-lu doile fiu alu lui Baiazetu, Solimanu, se urcã pre tronulu sultaniloru. Intru aceea Mus'a, fratele lui Solimanu, venì din Asi'a mica in Romani'a si cerù ajutoriulu lui Mircea, cã se rapésca coron'a de pre capulu fratelui seu Solimanu, promitiendu, ca la casu de-apoté ajunge sultanu, va aপরã pre Mircea, va fi bunu cu Romanii, le va respectã drepturile si neaternarea tierעי loru.

Mircea se invoi si puse la dispositiunea lui Mus'a unu corpu de armata romana. Cu acestu ajutoriu si cu o multime de Turci, pre cari reusi a-i atrage in partea sa, Mus'a invinse pre Solimanu langa Constantinopole si-i ocupã tronulu in 1410. Ajunsu la acésta inaltime, Mus'a se aratã celu mai mare tiranu façia de

toti amicii fratelui seu Solimanu si-i pedepsì aspru; ér' façia de Mircea si Romani, cu acarora ajutoriu 'si câstigã tronulu, se aratã cã celu mai bunu amicu. Inse Mus'a abia domni trei ani. Faptele sale cele tiranice instrainara dela sene animele Musulmaniloru, cari, cã se scape de elu, chiamara din Asi'a mica pre unu alu patrule fiu alu lui Baiazetu, pre Mohamedu. Acest'a si venì si invinse in mai multe rënduri pre fratele seu Mus'a, care in fine fù atátu de strimtoratu, in câtu fugì la amicululu seu Mircea, cã se-si scape viéti'a, inse pre cale morì inecatatu in unu lacu. Mahomedu i ocupã tronulu. Acumu se incepura persecutiunile si pedepsirea amiciloru lui Mus'a. In 1416 Mahomedu trece Dunarea si prada o parte din tiéra. Mircea acuma erã betranu si nu se mai putea opune cu armele in mana, cã odinióra, inimiciloru sei. Deci cã se scape de Turci, trimise soli la Mahomedu, care reiunoira tractatulu de mai inainte incheiatu cu Baiazetu, si asia Turcii se rentórsera de unde venira.

Acum'a Mircea, incarcatu de ani, infrantu de greutatele si ostenelele resboiului, incungiuratu de tôte partile cu inimici, ingrijitu de viitorulu poporului si alu tierעי sale, pentru acaroru fericire si neaternare in cursu de trei dieci si doi de ani s'a opusu cu arm'a in mana, a combatutu pre toti aceia ce voiau se li-o rapésca, acuma, dicu, Mircea celu betranu, care prin stralucitele lui fapte a meritatu si merita dela urmasi titulu de „Mare“, in anul 1419 'si dede sufletulu seu celu mare si nobilu in man'a creatoriului. Remasítele lui pamentesci se pasera „pentru vecinic'a odihnire“, in monastirea Cozi'a, edificata de elu.

Asia s'a stinsu din viéti'a marele Mircea; inse numele lui se va pomenì in eternu. Romanii nu voru uitã nici odata, cã elu au traitu pentru ei si pentru marirea tierעי loru.

Ioanu Encesu.

Nóta. In legatura cu viéti'a lui Mircea stã poesi'a de Bolintineanu: „Mircea celu mare si solii“. Vomu tracta-o.

Bibliografia.

Mandrinu, Capitanulu Banditiloru. Novela de Clemence Robert. Traducere libera de Petra-Petrescu. Sâbiu. Editur'a si tipograf'a eredei de Closius. 1877. 14 cöle. Pretiulu 70 cr.

Domnulu Petrescu este cunoscutu onor. lectori ai acestei foi incai de candu i-amu recomandat carticic'a: „Biografie romane.“ In câtu pentru novel'a de façia, ne marginimu a reproduce intru recomandarea ei cuvintele de multiamita adresate tarducatoriului din partea unei dame romane. „Multiamescu, d-le Petrescu pentru novel'a Mandrinu. Mi-ai mancatu o nópte intréga. Am inceputu aséra a ceti in Mandrinu, si nu l'am potutu pune din mana pana l'am gatatu — asta deminétia.“ — Adjustarea frumösa, pretiulu moderatu.

Cu ocașiunea acést'a atragemu de nou atentiunea publicului asupra carticelei sale: „Biografie romane“. Nu póte fi premiu mai bunu pentru copii decâtu cartea acést'a!

Corespondintia.

Din partile ostice ale comit. Satu-mare in Maiu 1877.

Cumu se tractéza pe la noi invetiatorii.

Domniloru redactori! Dóra nici odata n'au mersu trebile scolastice in aceste parti ale diecesei nóstre de Gherl'a, cá si in anulu acest'a. Despre uneliorarea sórtei invetiatoriloru, despre abusurile, ce se intempla cu scóterea lefeloru loru de totu slabe, despre frecuentarea scóleloru etc. etc. me infiorezu a Ve' scrie. Pre langa aceste mai obvinu si alte casuri de totulu triste pentru noi invetiatorii.

In tómn'a trecuta invetiatoriulu dín comun'a Hasmasielu in tractulu Miresiului mare, — omu cu multe si bune esperintie practice pe terenulu instructiunei si pedagogu bunu de Nascudu, — dupa unu servitiu de 17 ani, aratandu totu deauna celu mai multiamitoriu progresu, — prin Maritul Ordinariatu, la simpla rogare a unoru necredintiosi ai acelei comune, pentru ca a voitu a-si scóte léfa restanta de pe mai multi ani, fú absolvatu dín acea statiune si prin decretulu de sub Nr. 3515 dispusu in statiunea Buciumi si Hovrila, tractulu Siomeutei mari.

Ce veti dice inse, d-loru redactori, candu Ve voiu spune urmarea acestei dispuneri, si adeca, ca totu acestu Maritu Ordinariatu de Gherl'a, anulandu decretulu mai dín ainte datu lui M. Ch. pentru statiunea Buciumi-Hovrila, a dispusu in locu dín nou acuma a dóu'á óra pre cantorele localu, pre care mai inainte l'a fostu absolvatu pentru totu deuna dela postulu invetiatorescu cá pre unulu, caruia nunumai maiestri'a metodicu de a impartasi altui'a, dar si materi'a insasi, din carea e a-se construi edificiuulu invetiamentulu, inca i lipsesce, fiindu unu simplu cantoru dín evulu mediu, de unde prea firesce a urmatu, ca invetiatoriulu M. Ch., omu cu familia si in locu strainu, unde numai ap'a nu o cumpera pe bani, remase fora statiune, in care stare se afla si astadi, abia facundu-i-se mila de elu unui notariu, care l'a primitu de scrietoriu langa sene. Óre corecta este procedur'a acést'a a Consistoriului nostru scolasticu diecesanu? Óre ce sperantia si vóia póte avé unu invetiatoriu contra chiamarea sa, candu e silitu a vedé astfelu de casuri? Este tristu, fórté tristu, candu suprem'a autoritate scolastica dín diecesa, chiamata a infrená passiunile si capricele „comunardiloru“, mai vírtosu le sanctiunéza. Astfelu bietulu invetiatoriu e mai reu decâtu unu „sluga“, cáci pre acest'a lu a-pera legea in drepturile sale, dar pre invetiatoriu cine se-lu apere?

Se-mi credeti, d-loru redactori, noi invetiatorii suntemu batjocur'a tuturoru claseloru societatii. Indata ce te recomandí la cine-va cá invetiatoriu de colo si de colo, respectivulu 'si întórcé faci'a dela tine si se duce mai departe, parendu-i reu si de vorbele schimbate pana aci. De unde acestea tóte? Cu permissiunea DVóstre me voiu încercá a-mi descoperi parerile cu alta ocaziune.

Atragúndu atentiunea Ilustritatei Sale prea bunului nostru parinte Episcopu asupra acestoru casuri, asi dori totu odata, cá in anulu acest'a se avemu si noi unu cursu suplementariu in Gherl'a seuu aiurea, la care se se indatorésca a participá toti invetiatorii dín diecesa, cá se se póta convinge ori si cine, ca, dieu, e delipsa a se alege caprele dín oi . . . . Apoi acestu cursu ar' dá ansa si la constatuiri pentru reuniuni, pensiunare etc. etc. *)

S.

Varietati.

(Multiamita publica.) „Reuniunea invetiatoriloru romani dín Chioru“ vine prin acést'a a-si esprimá publice cea mai profunda multiamita P. On. comitetu alu „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu“, carele pe bas'a decisiunei aduse in adunarea ordenaria, tienuta in Sábiiu la 27 Decembre 1876 sub Nr. 403 la o rogare a nóstra a binevoitu a tramite pentru bibliotec'a reuniunei nóstre „Transilvani'a“, fói'a Asociatiunei de pe anii 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874 si 1875, pre langa prea imbucuratóri'a si multiamitóri'a inscientiare in scrisu, ca atátu pe anulu 1876/7, cátu si in venitoriu ni-se va dá spre acestu scopu cu finea anulú cáte unu esemplariu dín acestu pretiosu tesauru alu literatur'e romane.

Asemenea amu primitu in anulu 1876 si ni-se tramite regulatu si in anulu curinte prin P. O. D. redactoru Dr. Páveiu Vasiciu „Higien'a si Scóla“.

Acestea fapte generóse aducúndu-le la cunoscentia publica, pre langa exprimarea celei mai sincere si umilite (!) multiamite, apelámu dín nou la sémntiulu nationalu alu tuturoru Romaniloru, rogandu-i a-ni intinde mana de ajutoriu intru realisarea maretulu scopu alu infientiarei unei bibliotece aici in Siomeut'a-mare pe séma invetiatoriloru romani dín fostulu districtu curatu romanescu alu „Chiorulu“, pre cari lipsele materiale i impiedeca dela procurarea opuriloru necesarie si asia pe calea instructiunei inca remanemu numai si numai cód'a altor'a. Cele tramise suntu a se adresá subscrisulu bibliotecariu si notariu alu reuniunei in Siomeut'a mare (Nagy Somkut, Szatmárnegye).

Din siedinti'a comitetulu centralu alu „Reuniunei invetiatoriloru dín Chioru“, tienuta in Siomeut'a-mare la 1-a Maiu 1877.

Teodoru Blag'a,
vice-presiedinte alu reuniunei.

Elia Popu,
notariu si bibliotecariulu
reuniunei.

*) Desi corespondinti'a de susu ni-se tramite dela o mana cunoscuta, o publicámu cu tóta rezerv'a. Nu ne vine a crede, ca suprem'a autoritate scolastica dín diecesa se fi procesu astfelu, ci trebue se fia la midilocu alte impregiurari, pre cari d-lu corespondinte nu-le scie. A tractá in modulu acest'a pre unu invetiatoriu enalificatu, carele a servitu cu lauda 17 ani. — acést'a ar fi o procedur'a nedémna, de carea unu Ordinariatu nu este capabilu: ar fi si ostila faci'a de scólele proprie, cáci atunci invetiatoriulu „confesiunалу“ ar fi identicu cu „omulu nimeruí“, — unu nume de ocaru: prin acést'a inse s'ar lovi scólele confesiunale mai tare, decâtu le-arn poté lovi inimicii loru de mórté. Astep-tánu respunsulu partii acusaté!

R. S. R.